

Список використаних джерел:

1. Панченко В. Г., Резнікова Н. В. Нова норма світової економіки як середовище становлення неопротекціонізму // Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки». 2014. №4. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3144.
2. Панченко В. Г., Резнікова Н. В. Від протекціонізму до неопротекціонізму: нові виміри ліберального регулювання // Міжнародна економічна політика. – 2017. № 2 (27). С. 95-117.
3. Панченко В. Г., Резнікова Н. В. Методологічні засади економічного націоналізму // Економіка і держава. 2017. №7. С. 4-8.
4. Панченко В. Г., Резнікова Н. В. Політика економічного націоналізму: від витоків до нових варіацій економічного патріотизму // Економіка і держава. 2017. № 8 2017. С. 5-11.
5. Резнікова Н. В. Міжнародне співробітництво в сфері економічної політики: проблема збереження суверенітету та аналіз потенційних вигод // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2013. Вип. 113 (Ч. II). С.149-159.
6. Резнікова Н. В. Глобальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин. Київ: ТОВ «Видавництво «Консультант», 2017. 540 с.
7. Резнікова Н. В. Економічні виклики нео-залежності: конфлікт інтересів в умовах глобальної взаємодії // Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право. 2013. №1. С. 181-187.

*Рубцова Марина Юріївна,
кандидат економічних наук, доцент,
кафедра міжнародного бізнесу,
Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ЕКОЛОГІЧНІ ЕФЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ: ВИКЛИКИ ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ

Загострення екологічних проблем в країнах світу, що розвивається (при всій їх різноманітності і багатоваріантності економік) має загальну закономірність і носить об'єктивний характер. Криза в сфері екології пов'язана з формуванням індустріального суспільства з притаманними йому цінностями і установками на нарощування темпів зростання. Цей етап відрізняється екстенсивними процесами в розвитку і супроводжується збільшенням попиту на природні ресурси і забрудненням навколишнього середовища.

У 70-80-ті роки минулого століття країни, що розвиваються зробили спробу подолати економічну відсталість в рамках форсованої модернізації, зробивши ставку на індустріалізацію та інтенсифікацію сільськогосподарського виробництва. Чи могли вони і надалі уникнути загострення екологічних проблем? Очевидно, що ні, оскільки і капіталістична, і соціалістична моделі

індустріального розвитку, які могли бути використані, рівною мірою неминуче приводили до екологічної кризи. Адже проекти, що забезпечують зростання економічного виробництва і споживання, реалізувалися, завдаючи шкоди, навколишньому середовищу.

Уникнути загострення екологічних проблем можна було шляхом фінансових впливань в цю сферу. Проте заходи з охорони навколишнього середовища традиційно розглядаються країнами, що розвиваються як затратні, здатні загальмувати темпи економічного зростання. Тому на екологію виділяється не більше 0,5-1% ВВП при тому, що економічний збиток від екологічної деградації оцінюється в межах 4-10% ВВП.

На стадії незавершеної індустріалізації, яку в даний час проходить більшість країн, що розвиваються, використовуються переважно брудні технології. Висока матеріало- і енергоємність економіки, підвищений попит на природні ресурси — типові витрати цього процесу. У порівнянні з промислово розвиненими державами модернізація бідних країн супроводжується набагато більшими екологічними втратами. Це пов'язано з тим, що вона здійснюється в стислі за історичними мірками терміни. Те, чого країни Азії змогли добитися в економіці протягом останніх двох десятиліть, у країн Заходу зайняло сотні років. Однак просторове поширення господарської діяльності та її інтенсифікації значно збільшують навантаження на навколишнє середовище.

Підсумком реалізації економічної моделі, заснованої на постулаті «спочатку треба стати брудним, а потім думати про екологію», стало різке загострення екологічних проблем — деградація земельних і водних ресурсів, дефорестація, втрата біорізноманіття, забруднення води і атмосфери, насамперед на територіях, які відносяться до великих міст. За даними міжнародних організацій, якщо в розвинених країнах економічний збиток від забруднення атмосфери становить 2% ВВП, то в країнах, що розвиваються — 5%. Забруднення води в країнах Близького Сходу обертається втратою 1% ВВП.

Високий рівень деградації навколишнього середовища в першу чергу відзначається в тих країнах, що розвиваються, які домоглися значних успіхів в економіці. Наприклад, за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, в 2011 р. Кувейт, Саудівська Аравія та Об'єднані Арабські Емірати входили в число 10 країн світу з найгіршим екологічним станом повітряного басейну. У Китаї знаходиться 16 з 20 найбрудніших міст світу, а смертність від неблагополучної екології в 4 рази вище, ніж у розвинених країнах.

Розширення промислового виробництва супроводжується бурхливим розвитком енергетичного сектора і збільшенням обсягу споживання енергії. В даний час на частку країн Півдня припадає 35% світового енергоспоживання, до 2025 р планується вже 60%. В результаті їх «внесок» у виробництво парникових газів постійно зростає. Особливо швидкими темпами цей процес йде в країнах, що розвиваються Азіатсько-Тихоокеанського регіону. За прогнозами, в період з 2007 по 2030 викид збільшиться на 100%, склавши, таким чином, 45% від загальносвітового рівня.

З політикою форсованої індустріалізації і поширенням процесу глобалізації в країнах Півдня пов'язане і стрімке зростання міського населення — щорічно на 60

млн. чоловік. Наприклад, в АТР в період з 2010 по 2025 цей показник досягне 700 млн. чоловік, що вимагатиме протягом 15 років щодня додатково забезпечувати водою, енергією і житлом 120 тис. чоловік. Екологічні втрати в період індустріалізації країн закономірні. Але в результаті допущених державою помилок у проведенні економічної стратегії вони ще більше посилюються. Наприклад, орієнтація Китаю на аграрну політику «зерно — головне зерно» призвела до деградації 33.8% земель. В Африці процес опустелювання став помітно прискорюватися після введення змішаного типу землекористування (землеробство плюс скотарство). Переселення селян у Бразилії в зону, що прилягає до р. Амазонки, супроводжувалося масовим винищенням лісів.

Неминучі екологічні витрати, які супроводжують екстенсивний економічний розвиток, мультиплікуються в умовах зростання чисельності населення і збільшення в його складі частки незабезпечених громадян. Ці фактори негативно позначаються на характері використання природних ресурсів. Очевидно, що в бідних країнах демографічні проблеми, економічна відсталість і екологічна деградація мають тісний взаємозв'язок.

Список використаних джерел

1. Макстон Г., Рандерс Й. У пошуках добробуту. Керування економічним розвитком для зменшення безробіття, нерівності та змін клімату. Київ: Пабулум, 2017. 320 с.

2. Резнікова Н. В. Міжнародне співробітництво в сфері економічної політики: проблема збереження суверенітету та аналіз потенційних вигод // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Вип. 113 (Ч. II), 2013. С.149-159.

3. Резнікова Н. В. Глобальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин. Київ: ТОВ «Видавництво «Консультант», 2017. 540 с.

3. Резнікова Н. В. Глобальні екологічні проблеми в сучасному світі: екологічна детермінанта міжнародних економічних відносин Київ: Вістка, 2016. 216 с.

4. Reznikova N. (2016). Ecological imperatives for extension of globalization processes: problem of economic security // Інвестиції: практика та досвід. № 21. С. 23-26.

5. Резнікова Н. В. Економічні виклики нео-залежності: конфлікт інтересів в умовах глобальної взаємодії // Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право. 2013. №1. С. 181-187.